

Spółdzielczość rolnicza w Polsce: stary czy nowy ruch społeczny?

Piotr Nowak
Krzysztof Gorlach
Instytut Socjologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Agricultural Cooperatives in Poland: Old or New Social Movement?

**Piotr Nowak
Krzysztof Gorlach
Institute of Sociology
of the Jagiellonian University**

Plan wystąpienia

- 1. Uwagi wprowadzające.**
- 2. Komentarze dotyczące zgromadzonych danych.**
- 3. Uogólniające konkluzje.**

The structure of our presentation:

- 1. Some general remarks**
- 2. Comments on gathered data**
- 3. Some generalizing conclusions**

Wzajemne relacje polityki rolnej i spółdzielczości

Ruch spółdzielczy, którego celem jest wzmocnienie pozycji rynkowej chłopów, rolników, producentów żywności i przyczynienie się do polepszenia się warunków życia ich oraz ich rodzin, co także – w zamierzeniu – ma się przekładać na dobrostan całych społeczności i regionów wiejskich

Polityki społeczne skierowane na obszary wiejskie spółdzielczość

Mutual relations between agricultural and rural policies and cooperatives

The idea of cooperative movement in rural areas has been focused on strengthening of market positions of peasants, farmers (i.e. small food producers) and improving of their and their families well-being that might also result in well-being of rural communities and regions...

Social policies focused on rural areas **cooperatives**

Historia ruchu spółdzielczego w Polsce (1)

1. Rozwój spółdzielczości rolniczej w XIX wieku postępował różnymi drogami w poszczególnych regionach Polski należących do trzech różnych organizmów politycznych i gospodarczych państw zaborczych.
2. Uchwalona przez Sejm II Rzeczypospolitej ustawa spółdzielcza w 1920 roku ujednoliciła podstawy prawne tworzenia i funkcjonowania spółdzielni. Najpopularniejszym typem spółdzielni rolniczych w tym okresie były spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe.

Short History of Cooperative Movement in Poland (1)

1. Various paths of cooperatives development in the 19th century as a result of partition of Poland at that time...
2. The cooperative law has been passed by the parliament of Poland in 1920 after the gaining of independence. It created a common legal background for functioning of various types of cooperatives. Credit unions were the most popular type of cooperatives in Poland at that time...

Historia ruchu spółdzielczego w Polsce (2)

3. Popularność ruchu spółdzielczego w Polsce przedwojennej była bardzo duża, o czym świadczy np. fakt, że w 1937 roku istniało 12 860 spółdzielni posiadających 2 933 000 członków, co stanowiło ponad 11% mieszkańców Polski
4. W latach 1970-1989 gospodarka spółdzielcza upodobniła się do przedsiębiorstw państwowych, charakteryzujących się rozbudowanym, dyspozycyjnym aparatem biurokracji, oderwanym od korzeni i ideałów tego ruchu.
5. Pod koniec 1988 r. istniało w Polsce 15 236 spółdzielni zrzeszonych w Krajowej Radzie Spółdzielczej. W 2008 r. pozostało już tylko 3 075 spółdzielni (!), a więc ich liczba zmniejszyła się aż pięciokrotnie

Short History of Cooperative Movement in Poland (2)

3. During the interwar period cooperative were a strong and very popular type of activity in Poland. In 1937 there were almost 13 thousand of various cooperatives with almost 3 millions of members (11% of inhabitants of Poland were members of cooperatives).
4. Especially under late communism period (1970 – 1989) cooperatives became similar to state enterprises with large bureaucracy having almost nothing with ideas and roots of cooperative movements.
5. In 1988 slightly more that 15 thousand of cooperatives (as members of the National Council of Cooperatives) existed in Poland. But as a result of post-1989 transformation processes this number has dropped to c.a. 3 thousand in 2008. That means that this number decreased five times (!).

Nowe formy ruchu spółdzielczego

Spółdzielnie socjalne – część ekonomii społecznej

Grupy Producentów Rolnych – efekt procesów rynkowych

New types of cooperatives` movement

Social cooperatives – a certain part of
„social economy”

Agricultural Producers Groups – as a
result of market forces

Nowe ruchy społeczne (hipoteza)

- Nowe ruchy społeczne są przejawem poszukiwania autonomii czy podmiotowości przez rozmaite grupy społeczne, nie zaś efektem skupiania się na korzyściach materialnych
- Procesy globalizacyjne, jakich doświadcza także w ramach transformacji post-komunistycznej i integracji europejskiej polskie rolnictwo oraz bagaż negatywnych doświadczeń związany z realizacją idei spółdzielczości w okresie Polski Ludowej, rolnicy polscy są bardziej skłonni do akceptowania takich form spółdzielczości, które przybierają postać bezpośredniej ochrony ekonomicznych interesów (czyli „starego” ruchu społecznego), aniżeli podtrzymywania także pozaekonomicznej wspólnoty

New Social Movements (hypothesis)

- New social movements as some examples of seeking agency and autonomy but not material interests by various social groups
- As a result of post-1989 globalization processes and many negative experiences from the communist period Polish family farmers are inclined to accept such cooperatives rules that might be used as a protection of their economic interests. In such a perspective cooperatives are perceived by them as “old” social movements. Quite opposite, farmers are not especially interested in strengthening communal aspects of cooperatives, i.e. “new” social movements characteristics.

Pytania badawcze

- Czy możemy zatem w tym kontekście mówić o zaniku tradycyjnej idei spółdzielczości, czy tylko o jej przeobrażeniu, polegającym na upodabnianiu się form organizacyjnych spółdzielni do takich aktorów, działających na rynku, jak przedsiębiorstwa i korporacje?
- Czy oznacza to w jakimś sensie triumf logiki rynkowej oraz dominację wspomnianej wyżej racjonalności formalnej nad racjonalnością substancjalną?

Research Questions

- Are we able to talk about the vanishing of traditional idea of cooperatives or only on its change towards some typical market actors as enterprises and corporations?
- Does that mean that considering the development of cooperative movement we might observe the domination the logic of market and formal rationality over community and substantial rationality?

Wybrane wyniki badań

W badaniu 2013 roku wzięli udział 2 525 rolnicy pracujący w gospodarstwie, jako głównym miejscu pracy. Dobór respondentów zapewniał reprezentację na poziomie powiatów.

Badania zrealizowano w CDR Oddział Kraków w ramach projektu: KSOW/82/09/2013

Selected research results

In 2013 2525 persons working mainly on farms were interviewed. The sample was representative on the level of counties.

This research has been conducted by CDR (The Agricultural Advisory Centre, Krakow Branch) under the project:
KSOW/82/09/2013

Charakterystyka badanej populacji

Cechy charakterystyczne	%
Płeć: Kobieta	33,8
Mężczyzna	66,2
Wiek: do 25 lat	4,1
26-30 lat	7,3
31-35 lat	10,8
36-40 lat	12,8
41-45 lat	13,1
46-50 lat	12,5
51-55 lat	16,5
56-60 lat	13,6
61-65 lat	6,3
powyżej 65 lat	2,2
brak danych	0,4
Wykształcenie: wyższe (magister)	14,0
wyższe (inżynier/licencjat)	8,2
średnie	40,8
zasadnicze zawodowe	30,9
gimnazjalne	0,2
podstawowe	5,9
Średnia wielkość gospodarstwa badanych rolników	37,5 ha
Największe gospodarstwa w województwie lubuskim (średnia wielkość)	69,8 ha
Najmniejsze gospodarstwa w województwie małopolskim (średnia wielkość)	7,8 ha

General Characteristics of the Investigated Population

Main Characteristics	%
Sex: Female	33,8
Male	66,2
Age: below 25 years	4,1
26-30 years	7,3
31-35 years	10,8
36-40 years	12,8
41-45 years	13,1
46-50 years	12,5
51-55 years	16,5
56-60 years	13,6
61-65 years	6,3
more than 65 years	2,2
Data not available	0,4
Education: college (MA)	14,0
college (BA)	8,2
senior high school (secondary)	40,8
vocational school	30,9
junior high school (half-secondary)	0,2
primary	5,9
Average size of farm	37,5 ha
Average size of farm in Lubuskie (the largest farms)	69,8 ha
Average size of farm in Małopolska (the smallest farms)	7,8 ha

Pomoc sąsiedzka na wsi

Prace pomocnicze i postawy respondentów	Procent
Prace pomocnicze wykonywane w innym gospodarstwie:	
Tak	45,6
Nie	51,6
Nie pamiętam	2,8
Opinie respondentów o sytuacji „gdyby zepsuł mi się sprzęt rolniczy”:	
Z łatwością znalazłbym rolnika, który pożyczyłby mi swój sprzęt	31,6
Udałoby mi się znaleźć takiego rolnika	36,3
Byłoby mi trudno znaleźć takiego rolnika	10,7
Na pewno nie znalazłbym takiego rolnika	2,1
Wypożyczyłbym sprzęt rolniczy od specjalistycznej firmy zamiast pożyczać go od innego rolnika	5,4
Nie wiem / trudno powiedzieć	13,9

Neighbor mutual help

Neighbor mutual help and attitudes of respondents	Percentage
Helping my neighbors:	
Yes	45,6
No	51,6
Don`t remember	2,8
Respondents` opinions in a case of agricultural equipment failure:	
It would be easy to find somebody to help me	31,6
I would find somebody to help me	36,3
It would be hard to find somebody to help me	10,7
I would not find anybody to help me	2,1
I would borrow the equipment from the commercial firm instead of asking fellow farmers	5,4
Do not know, hard to say...	13,9

Zaufanie jako niezbędny element ruchu spółdzielczego

Opinie respondentów	%
Ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać	24,1
W stosunkach z innymi trzeba być ostrożnym	63,0
Nie wiem / trudno powiedzieć	12,9

Trust as a requirement in cooperative movement

Respondents` answers	%
Generally speaking I may trust to majority of people	24,1
We should be careful in relations with other people	63,0
Do not know, hard to say...	12,9

Członkostwo w spółdzielni

- Członkiem spółdzielni jest obecnie 33% spośród rolników biorących udział w badaniu. Najwięcej członków spółdzielni w stosunku do ogólnej liczby badanych jest obecnie w województwie podkarpackim (ponad połowa badanych), natomiast najmniej w zachodniopomorskim, śląskim, świętokrzyskim i lubelskim.
- Respondenci najczęściej są członkami: spółdzielni mleczarskiej, banku spółdzielczego, spółdzielni kółek rolniczych.
- Zdaniem 53% w okresie PRL idea zniekształcona, ale służąca polskiej wsi.

Membership in cooperatives

- 33% of investigated farmers declare the membership in cooperatives. The highest number (in the investigated community) is in Podkarpackie region (more than 50%), while the lowest numbers are in Zachodniopomorskie, Śląskie, Świętokrzyskie and Lubelskie regions.
- investigated farmers are mainly members of dairy cooperatives, credit unions, and agricultural circles (production and service coops)
- 53% says that under communism the idea was deformed but somehow helpful for rural communities...

Opinie o współczesnej spółdzielczości

Opinia o spółdzielczości	Tak		Nie		Nie mam zdania	
wartościowa i niezbędna dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich	1 033	43,2	389	16,3	969	40,5
aktywizująca gospodarczo i społecznie ludność wsi	1 118	47,5	349	14,8	886	37,7
przydatna dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich	1 370	57,3	235	9,8	788	32,9

General opinions about cooperatives

Opinions	Yes		No		Hard to say	
	Count	Percentage	Count	Percentage	Count	Percentage
Necessary for agricultural and rural development	1 033	43,2%	389	16,3%	969	40,5%
Help to activate rural population in economic and social activities	1 118	47,5%	349	14,8%	886	37,7%
Useful for agricultural and rural development	1 370	57,3%	235	9,8%	788	32,9%

Bariery rozwoju spółdzielczości

Bariery	Wskazania	
	Liczba	%
Niechęć do współpracy w zakresie np. wspólnego prowadzenia usług – wspólnego użytkowania maszyn, wspólnej produkcji sprzedaży, wspólnego ponoszenia odpowiedzialności i ryzyka	1 187	48,5
Obawa przed nieuczciwością / oszustwem	1 101	45,0
Niechęć do zrzeszania się i współdziałania	919	37,5
Brak wiedzy o celach, zadaniach i formach oraz przepisach prawnych spółdzielczego gospodarowania	830	33,9
Negatywne doświadczenia rolników w tworzeniu rolniczych spółdzielni produkcyjnych w okresie po II Wojnie Światowej	824	33,7
Brak zaufania w zakresie podziału zysków	751	30,7
Brak środków finansowych	696	28,4
Brak świadomości lepszej efektywności prowadzenia wspólnej działalności	655	26,8
Brak liderów (organizatorów)	567	23,1
Brak zaufania w zakresie przydzielania zadań	397	16,2
Nieumiejętność dostrzegania korzyści	396	15,1
Nieumiejętność obrony własnych interesów	229	9,4
Brak barier	38	1,6
Inne bariery	28	1,1

Barriers for development of cooperatives

Barriers	Opinions	
	Number	%
Disinclination for providing common services, common using machines, production, common responsibility and risk	1 187	48,5
Fear of imposition and dishonesty from other people	1 101	45,0
General disinclination to organize and common activities	919	37,5
Lack of knowledge about the rules of cooperatives	830	33,9
Negative experiences from the communist past	824	33,7
Lack of trust in the process of profit distribution	751	30,7
Lack of financial resources	696	28,4
Lack of awareness about better results of cooperation	655	26,8
Lack of potential leaders	567	23,1
Lack of trust in the process of ascribing tasks	397	16,2
Lack of ability to perceive results of cooperation	396	15,1
Lack of ability to defend own interests	229	9,4
No barriers	38	1,6
Other barriers	28	1,1

Przyszłość spółdzielczości na wsi

- 24% respondentów mieszkańcy wsi są gotowi do podjęcia działalności gospodarczej w formie spółdzielni.
- 52% badanych uważa jednak, iż mieszkańcy nie są jeszcze gotowi na tego typu współpracę.
- 24% respondentów nie ma zdania w tej sprawie.

The future of cooperative movements in rural areas

- 24% of respondents say: rural inhabitants are ready to join cooperatives
- 52% of respondents say opposite: rural inhabitants are not ready to join cooperatives
- 24% of respondents does not have clear opinions on this issue

Wnioski robocze z badań

1. Stan wiedzy badanych rolników na temat idei spółdzielczości, jej celów, zasad działania ocenić można jako niski
2. Najmniejszą wiedzę mają rolnicy młodzi, w wieku do 35 lat
3. Niskim poziomie zaufania jako barierze rozwoju spółdzielczości we współczesnej Polsce
4. Spółdzielczość i grupy producenckie, to obrona producentów żywności przed globalnymi korporacjami mającymi bardzo duży wpływ na rynki żywnościowe w poszczególnych państwach
5. Rolnicy są skłonni raczej postrzegać spółdzielczość jako instrument realizacji swoich partykularnych, grupowych interesów, bardziej przypomina to stary (walka o interesy) aniżeli nowy ruch (wyrażanie tożsamości) społeczny

Some tentative conclusions

1. The level of knowledge about cooperatives among investigated farmers seems to be rather low.
2. The lowest level of knowledge about cooperatives is observable among the younger farmers (below 35 years).
3. A relatively low level of trust seems to be a significant barrier to develop cooperative movement in Poland.
4. Cooperatives and producers groups might be perceived as a form of defense against transnational corporation dominating food markets in many countries.
5. Investigated farmers perceive cooperatives mainly as an instrument to defend their interests (old social movements) rather than to protect other social aspects of their community (new social movements).

Dziękujemy za uwagę!
Thank you for your attention!